

در این سرفصل همچنین می خوانید:

۶۵ ... و حالا قزاقستان

۶۶ زمان بندی واگذاری ۱۷ شرکت نفتی

بخش خصوصی و بنزین

اما چرا علیرغم این که به موجب قوانین برنامه های سوم و چهارم توسعه، سرمایه گذاری بخش خصوصی در ساخت پالایشگاه مجاز اعلام شده تاکنون فعالان این بخش و شرکای خارجی آنها در این زمینه اشتیاقی نشان نداده اند؟

این در شرایطی است که به گزارش واحد اطلاعات و اخبار نشریه «اقتصاد ایران» در سال های گذشته چند شرکت نفتی بین المللی فعال در ایران تمایل اولیه خود برای احداث پالایشگاه در کشورمان را اعلام کرده بودند و حتی مذاکراتی در این خصوص انجام شده بود که به یک دلیل عمده، به نتیجه نرسید. در واقع، تنها پاسخ نافرجام به تمامی

بخش خصوصی و فرصت سهمیه بندی بنزین

شکستن شاخ غول

دولت هم اکنون در تلاش است تا تمامی مجاری ارتباط هزینه بنزین با قیمت تمام شده کالاها و خدمات را مسدود کند تا هیچ عرضه کننده ای بهانه ای برای افزایش قیمت کالا و خدمات خود به دلیل افزایش قیمت بنزین نداشته باشد. در چنین شرایطی، دولت عرضه بنزین با قیمت تمام شده را آغاز خواهد کرد.

سرمایه گذاران خارجی، اقدام به ساخت پالایشگاه در ایران کند که هم اکنون رایزنی و مذاکرات در این زمینه آغاز شده است.

طرح سهمیه بندی بنزین پس از ابلاغ سیاست های اصل ۴۴ قانون اساسی، عظیم ترین رویداد اقتصادی کشورمان در سال های اخیر محسوب می شود که هم اکنون در حال اجرا است. انتظار می رود با تکمیل تدریجی پازل این طرح، فعالیت برای ساخت قطعات مفقوده و یا اساساً پیش بینی نشده آن آغاز شده باشد.

اما در سایه اجرای این طرح که به تعبیری می توان آن را «شکستن شاخ غول یارانه های سرگردان در اقتصاد ایران» نامید، فرصت های بدیعی در فضای سرمایه گذاری کشور در حال پدیدار شدن است. استقبال بخش خصوصی از سرمایه گذاری و ساخت پالایشگاه در کشور طی اولین هفته های پس از اجرای سهمیه بندی، طلیعه اصلاح ساختارهای غلط اقتصادی شکل گرفته از روح اقتصاد یارانه ای در کشور است.

فرصت طلبی معامله گران نفتی

در ماه گذشته، قیمت جهانی نفت به رکورد تاریخی ۷۸/۷۷ دلار رسید. اما این سطح قیمت دیری نپایید و قیمت ها به سطح ۷۶ دلار بازگشت.

قیمت در طول معاملات حداکثر قیمت تاریخی بشکه ای ۷۸/۷۷ دلار و حداقل بشکه ای ۷۶/۰۹ دلار را هم تجربه کرد. در همین بازار، قیمت بنزین تحویلی ماه سپتامبر با ۷/۶۶ سنت کاهش به هر گالن ۲/۰۳ دلار بالغ شد. به موازات، در بازار ICE لندن، قیمت نفت خام برنت دریای شمال تحویلی در ماه سپتامبر با ۱/۶۷ دلار کاهش به بشکه ای ۷۵/۳۸ دلار رسید. قیمت هر بشکه این نوع نفت هم در محدوده ۷۴/۸۵ تا ۷۷/۱۶ دلار در نوسان بود. در این میان، در ساعات اولیه معاملات، قیمت نفت خام به بالاترین حد خود (۷۸/۷۷ دلار در هر بشکه) رسید و همین امر، معامله گران را برای فروش محموله های نفتی خود با هدف قطعی کردن سود و بهره برداری از قیمت های بالای نفت ترغیب نمود.

به گزارش واحد اطلاعات و اخبار ماهنامه «اقتصاد ایران»، متوسط قیمت یک بشکه نفت خام صادراتی کشورمان در اواسط مرداد ماه سال جاری ۷۱/۴۳ دلار بوده است. در همین مدت، نفت سبک ایران به طور متوسط با ۷۲/۴۱ دلار و هر بشکه نفت سنگین با ۷۰/۵۹ دلار معامله شده است.

در پی افزایش قیمت نفت خام به دلیل کاهش شدید ذخایر نفت خام آمریکا، معامله گران تلاش کردند از قیمت های بالای نفت سود ببرند. بنابراین آنان اقدام به فروش محموله های نفتی خود نمودند که در نتیجه این اقدام، قیمت های نفت رو به کاهش گذاشت. در همین راستا، در بازار نایمکس (NYMEX) نیویورک، قیمت نفت خام وست تگزاس اینترمیدیت تحویلی در ماه سپتامبر با ۱/۶۸ دلار کاهش، به بشکه ای ۷۶/۵۳ دلار رسید. البته این

قیمت نفت خام ایران در مناطق مختلف*

منطقه	نفت سبک	نفت سنگین
آسیا	۷۱/۹۶	۶۹/۱۲
شمال غربی اروپا	۷۳/۲۳	۷۲/۴۳
مدیترانه	۷۲/۴۱	۷۰/۹۶
آفریقای جنوبی	۷۳/۵۱	۷۲/۷۱
میانگین وزنی	۷۲/۴۱	۷۰/۵۹

*فوب خلیج فارس، دلار برای هر بشکه، ۱۰ مرداد ۱۳۸۶
استخراج: «اقتصاد ایران» از امور بین الملل شرکت ملی نفت.

بخش خصوصی آماده است

رییس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران در اواسط مرداد ماه از اشتیاق بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در ایجاد پالایشگاه های جدید در کشور خبر داد. دکتر محمد نهاوندیان در اولین نشست مطبوعاتی پس از انتخاب به سمت ریاست اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، ضمن اعلام آمادگی بخش خصوصی برای واردات بنزین با در نظر گرفتن تمامی موازین تعیین شده از سوی دولت، آمادگی این بخش را برای سرمایه گذاری در امر ساخت پالایشگاه در سایه شرایط جدید ایجاد شده برای بنزین اعلام نمود. نهاوندیان همچنین تصریح کرد: بخش خصوصی قصد دارد با مشارکت

بخش خصوصی با شاخک‌های تیز خود از هم اکنون آن را رصد کرده است.

در چنین شرایطی، می‌توان شاهد شکل‌گیری تولیدکنندگان فرآورده‌های نفتی در بخش خصوصی بود که در عین تأمین نیاز بازارهای داخلی، در شکل‌گیری یک ایران صادرکننده بنزین نیز سهیم خواهند بود. ■

دلیل افزایش قیمت بنزین باشد. در این وضعیت، دولت می‌تواند بنزین به قیمت تمام شده را به آن دسته از مصرف‌کنندگانی که خواهان مصرف بنزین خارج از الگوی تعیین شده هستند، عرضه نماید بدون این که نگرانی شدیدی از عواقب انعکاس آن در قیمت تمام شده سایر کالاها و خدمات داشته باشد. ارائه خدمات به این دسته از مصرف‌کنندگان، فرصتی است که

اقدامات عملی و دعوت‌های دولت از بخش خصوصی داخلی و خارجی برای سرمایه‌گذاری در ساخت پالایشگاه در ایران، این حقیقت است که در سیستم قیمت‌گذاری یارانه‌ای، بخش خصوصی تضمین‌های لازم برای تولید کالاها یا خدمات را ندارد. به عبارت دیگر، با توجه به این که یارانه‌های این قبیل کالاها از سوی دولت پرداخت می‌شود، بنابراین دولت تنها عرضه‌کننده و فروشنده این کالاها به مصرف‌کنندگان و نیز خریدار و متقاضی انحصاری محصولات سایر تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان کالای یارانه‌ای محسوب می‌شود. در چنین شرایطی، بخش خصوصی پس از به نتیجه رسیدن سرمایه‌گذاری خود در تولید محصول، با یک خریدار بزرگ انحصاری به نام دولت مواجه است که باید به هر طریق ممکن برای کنار آمدن با این خریدار انحصاری تلاش کند. این شرایط جزء ویژگی‌های ماهوی بازارهای انحصاری بوده و تا زمانی که انحصار یک جانبه در بازار برقرار است، عرضه‌کنندگان را گریزی از مواجهه با آن نیست. بدیهی است، بخش خصوصی ترجیح می‌دهد از قرار گرفتن در چنین شرایطی دوری کند.

با رفع شرایط بازار انحصاری و ورود خریداران جدید (علاوه بر دولت) به بازار، تولیدکننده در سایه ایجاد رقابت، احساس امنیت بیشتری خواهد داشت. در خصوص بازار بنزین در ایران، حالت فوق هم اکنون در حال شکل‌گیری است.

مقابله کشورهای دارنده ذخایر با شرکت‌های نفتی

... و حالا قزاقستان

قزاقستان نیز به دنبال کاهش سهم شرکت‌های نفتی بین‌المللی در میادین نفت و گاز خود می‌باشد.

نکته مهمتر این است که قزاقستان کنونی، به هیچ وجه یک تولیدکننده کوچک نفت و گاز در بازارهای جهانی - همانند آنچه که در دهه ۱۹۹۰ بود - محسوب نمی‌شود. این در حالی است که بر اساس پیش‌بینی‌ها، نقش قزاقستان از جهت عرضه منابع نفت و گاز، در سال‌های آینده پررنگ‌تر خواهد شد. بر اساس اطلاعات ارائه شده از سوی شرکت کازمونایگاز (شرکت نفت دولتی قزاقستان)، مجموع سرمایه‌گذاری‌ها در دریای خزر از ۳/۸ میلیارد دلار در سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۵ به ۱۶/۸ میلیارد دلار در سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۵ افزایش خواهد یافت. میزان تولید نفت قزاقستان در سال ۲۰۰۵ معادل یک میلیون و ۲۹۰ هزار بشکه در روز و میزان مصرف داخلی آن روزانه ۲۲۲ هزار بشکه بوده است. اما پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد تولید نفت این کشور تا سال ۲۰۱۵ به ۳/۵ میلیون بشکه در روز خواهد رسید. بدین ترتیب، قزاقستان را باید یک بازیگر مهم فعلی و یک بازیگر مهمتر در بازارهای نفت و گاز جهان طی سال‌های آینده دانست. در این میان، بالغ بر یک میلیون بشکه در روز از تولید اضافی نفت میدان نفتی کاشقان قزاقستان که بزرگترین میدان نفتی این کشور است، تأمین خواهد شد.

میدان نفتی کاشقان به عنوان بزرگترین میدان نفتی خارج از منطقه خاورمیانه و پنجمین میدان بزرگ

رشد قیمت‌های جهانی نفت خام با وجود افزایش ارزش سهام و ثبت رکوردهای تاریخی در سود شرکت‌های نفتی، در دسره‌های جدیدی را برای آنها به همراه داشته است. صورت مسئله بسیار ساده است: افزایش قیمت نفت موجب ادعای سهم بیشتر از سوی کشورهای دارنده ذخایر در مقابل شرکت‌های تولیدکننده شده است. پس از روسیه که با بهانه کردن عدم رعایت ملاحظات زیست محیطی توسط شرکت‌های شل و بی‌پی، بخش قابل ملاحظه‌ای از سهام آنها در پروژه ساخالین ۲ را به گازپروم منتقل کرد و سپس سری جدید ملی‌سازی منابع و ذخایر نفت و گاز در منطقه آمریکای جنوبی به ویژه در کشورهای ونزوئلا و پرو، اکنون نوبت قزاقستان است که سخت‌گیری‌های جدیدی را بر شرکت‌های نفتی خارجی اعمال کند.

بازیگری به نام قزاقستان

کشور قزاقستان که در حاشیه شمال شرقی دریای خزر واقع شده، مدعی مالکیت بخش عمده‌ای از ذخایر نفت و گاز این دریا است. ذخایر اثبات شده نفت و گاز قزاقستان رقمی بین ۹ تا ۴۰ میلیارد بشکه برآورده شده که با ذخایر دو عضو اصلی آپک یعنی الجزایر (با ۹ میلیارد بشکه) و لیبی (با ۴۰ میلیارد بشکه) قابل مقایسه است.

بنزین آزاد؛ آری یا خیر؟

در حالی که دولت مخالفت ضمنی خود را با عرضه بنزین به قیمت تمام شده از پیش اعلام کرده، اما به نظر می‌رسد با تقاضاهای گروه‌های مختلف مصرف‌کننده و نیز الزام دولت از سوی مجلس جهت عرضه بنزین به قیمت تمام شده بر اساس قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور، طی ماه‌های آینده بنزین به نرخ تمام شده به برخی بخش‌های مصرف‌کننده عرضه شود. دولت در ماه‌های نخست اجرای طرح سهمیه‌بندی، تلاش دارد تا تمامی مجاری ارتباط بنزین با قیمت تمام شده کالاها و خدمات در کشور را مسدود و اتصالات این دو را قطع کند. تاکنون در این راستا، به خودروهایی فعال در ناوگان حمل و نقل عمومی (تاکسی‌ها، وانت بارها، مسافرکش‌های شخصی و آژانس‌های حمل و نقل مسافر) طبق الگوی نسبتاً قابل قبولی سهمیه بنزین با نرخ یارانه‌ای اختصاص یافته است و به تدریج سایر گروه‌های مشمول این قاعده شناسایی شده و در چتر حمایتی قرار می‌گیرند. همچنین دوره پیش‌استفاده از سهمیه بنزین برای فصول مسافرت و موارد خاص نیز افزایش یافته است.

در واقع، هدف رسیدن به نقطه‌ای است که دیگر هیچ ارتباط عملی بین هزینه بنزین (به قیمت تمام شده) با هزینه تولید سایر کالاها و خدمات در جامعه وجود نداشته باشد. در چنین شرایطی، هیچ عرضه‌کننده‌ای نمی‌تواند مدعی افزایش قیمت کالا و خدمات خود به